

# RAGIP ZARAKOLU: Pastırmacıyan ailesinin kaderi

Posted on 05/07/2014

Anadolu'da Ermeni devrimci gerilla hareketi, Zeytun, Sason, Van, Şebinkarahisar gibi yörelerin kırsalında, 1890'ların ilk yarısında başladı. Amaç, esas olarak öz savunma, Ermeni köylerinin çeşitli aşiretler tarafından yağmalanmasının önüne geçilmesi, 1877 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında yerinden yurdundan edilen Ermeni köylülerinin geri dönmesinin sağlanması idi. Bu eylemlerin ardından çok daha büyük bir baskı ve kitlesel cezalandırma geldi. Bu duruma karşı, genç Ermeni devrimcileri, Erzurumlu varlıklı bir aileden gelme Pastırmacıyan (kod adı: Armen Garo) öncülüğünde, İstanbul tarihinin ilk kent gerillası eylemini gerçekleştirdiler. Tarih; 26 Ağustos 1896. (Meraklısı, bu eylemin ayrıntılarını, Karen Pastırmacıyan'ın, kod adı ile Armen Garo'nun, Türkçede de yayınlanmış olan Osmanlı Bankası adlı kitabından okuyabilir. Belge Yayınları 2009 İstanbul)

Bankayı ele geçiren, müdürleri ve memurları rehin alan devrimcilerin temel amacı, Kızıl Sultan Abdülhamit'in Batı Ermenistan'da Ermeni köylülüğüne yönelik zulmüne dikkat çekmekti. Zaten Ermeni devrimciler, 2 yıl kadar önce Kumkapı'da, Namık Kemal yandaşlarının Abdülaziz'in son yıllarında yaptığı gösterilerden sonra, ilk politik içerik ve talepli kitlesel gösterisini, yine Ermeni köylülüğünün durumuna dikkat çekmek ve bunu durdurmak için düzenlemişlerdi. Bu göstericiler de, (1969 yılında üniversite gençliğine karşı siyasal İslamcı militanların Kanlı Pazar saldırısında yaşandığı gibi) 'eli sopalı', camilerden derlenmiş, organize kalabalıkların saldırısına uğramışlardı.

Bu 'Filistin tarzı', ilk rehine eylemi, pazarlıklar sonucu eylemcilerin Fransa'ya gitmesine izin verilmesi ile son bulur. Fransızlar bunu rehin alınan bankerlerinin serbest bırakılması için kabul eder. Eylemciler Marsilya'ya ulaştıkları andan itibaren, ünlü Fransız dözyem

servisinin yakın takibi altına alınır. Onlar hakkındaki düzenli takip raporları, 'uygun bir fiyatla' Osmanlı hafiyelerine iletilir. Onlar Fransa yolunda iken, Kızıl Sultan, 'eli sopalı' kalabalıkları sokağa salar. İstanbul'da ilk kez bir Ermeni katliamı yaşanır.

Karekin Pastırmacıyan, yarım kalmış 1908 Devrimi'nden sonra, Osmanlı Parlamentosunda Erzurum mebusu olacaktır. O sıralarda Karekin'in erkek kardeşlerinden biri Osmanlı Bankasının Erzurum Şube müdürüdür. Daha Osmanlı 1. Dünya Savaşına katılmadan kısa bir süre önce, bir suikasta kurban gider. Alman belgelerine göre, tehcir başladığı sıralarda, banka müdürünün 2 kızına jandarma subayları el koyar. (Bak. Wolfgang Gust, Alman Belgeleri / Ermeni Soykırımı 1915-1916, Belge Yayınları 2012 İstanbul)

Diğer bir kardeşi, Vahan ise Osmanlı ordusunun ilk 'mektepli' genç teğmenlerinden biridir. Enver Paşa'nın ünlü Sarıkamış 1914 aralık macerasında bacağında yaralanır. Karekin Pastırmacıyan, 1914 yılında İttihat Hükümetinin isteksizce kabul ettiği uluslararası tarafsız iki ülke komiserinin gözetiminde yürütülecek olan 'Ermeni Reformunun' tartışma sürecinin en aktif elemanlarından ve mimarlarından biridir.

İttihat liderleri ile yaptığı sert tartışmalar onu ve ailesini hedef haline getirmiştir. Ve 1915 nisanında Osmanlı basınına yansıyan bir fotoğrafı ise Ermeni tehcirinin gerekçelerinden biri olur. Bu fotoğrafta, Karekin Rus Çarlığı'nın oluşturduğu gönüllü birlikleri iledir. Oysa Karekin'in Rus Çarlığı ile ilişkileri sorunludur. Bir ziyaretinde, Tiflis'te çarlık tarafından tutuklanır. Osmanlı mebusu olduğu için bir süre sonra serbest bırakılır.

1905 Devrimi'nde Ermeni devrimciler hayli aktif oldukları için, sürekli takip ve baskı altındadır. Mebusluğu sırasında en çok Trabzon-Erzurum demir yolunun yapılması için çaba harcar. Sonra bu, ünlü Chester Projesine dönüşür ve Musul'a kadar uzaması planlanır. Ama bu proje de bölgeye göz diken Rusya ve Almanya tarafından engellenir. Rus Çarlığı kendisi bölgeye demir yolu yapmak istemektedir. Almanya ise Berlin-Bağdat demir yolu projesine alternatif proje istemez.

1914 eylülünde toplanan Ermeni Devrimci Federasyonunun (EDF) legal kongresine İttihatçılar bir heyet yollar ve Rus topraklarında isyan çıkarırlar ise 'özerklik' vaadinde bulunur. Benzeri bir teklif ise Rus Çarlığından gelmektedir. Ve herkesin beklentisi bu savaşın kısa sürede biteceğidir. Ve en korkunç savaş alanı ise iki gerici imparatorluğun savaştığı, Batı ve Doğu Ermenistan coğrafyasıdır.

Karekin Pastırmacıyan, ilk bağımsız Ermenistan Cumhuriyetinin Washington elçisi olur. Bu Cumhuriyet Sovyetleşince, Cenevre'ye gider ve 1923 yılında orada, yok edilen Erzurum'un ve ailesinin anılarına saplanmış vaziyette kahrından, erken bir yaşta ölür.

Ama Resmi Türk söylencelerine göre, 1916 yılında Erzincan'da, sözde Yakup Cemil onu vurmak üzere yola düşmüş, ama darbe girişimi nedeniyle kurşuna dizilince, Teşkilat-ı Mahsusa'nın 'efsane kahramanı' Brastikli Aziz Ağa tarafından, 'tek kurşunla', alınının çatısından vurulur!

'At bre Brastikli Aziz Dağlar İnlesin!'

Kaynak: [evrensel.net](http://evrensel.net)